

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНЬСКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
РІВНЕНЬСКА ОБЛАСНА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ РІВНЕНЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
РІВНЕНЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

РОІППО

ЗБІРНИК ТЕЗ

Всеукраїнської науково-практичної
конференції

«БЕЗБАР'ЄРНИЙ ПРОСТІР В ОСВІТІ:
НОВІ ВИМОГИ, ВИКЛИКИ
ТА УСПІШНІ ПРАКТИКИ»

11 КВІТНЯ 2024 РОКУ

*Розглянуто та рекомендовано до друку Вченою радою
Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти,
(протокол № 3 від 14.06.2024 р.)*

Рецензенти:

Гавлітіна Т. М., завідувач кафедри педагогіки й освітніх інновацій Рівненського ОІППО
кандидат педагогічних наук, доцент.

За редакцією

Черній А. Л., директор Рівненського ОІППО, кандидата політичних наук.

«Безбар'єрний простір в освіті: нові вимоги, виклики та успішні практики»: збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції / упоряд. Л. В. Антонюк, А. А. Волосюк;
за ред. А. Л. Черній. Рівне: РОІППО, 2024. 38 с.

У збірнику вміщено матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Безбар'єрний простір в освіті: нові вимоги, виклики та успішні практики», які охопили
актуальні питання розбудови інклюзивного, безпечного, сприятливого для розвитку освітнього
середовища, а також науково-методично обґрунтовано технологій (специфіки) інклюзивного
навчання.

Видання рекомендоване науковцям, викладачам, методистам, керівникам закладів освіти,
аспірантам, педагогам, студентам, учням, представникам громадських організацій та всі
зацікавлених проблематикою.

*Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен
несуть автори публікацій*

ЗМІСТ

• Світлана КЛІМ Адаптація дитини з особливими освітніми потребами до закладу загальної середньої освіти: перші кроки батьків та педагогів	4
• Оксана КОЛОДИЧ Соціалізація учнів із різними типами освітніх труднощів у закладах освіти	8
• Ірина СОКОЛОВСЬКА, Валентина НЕЧИПОРЕНКО, Олена ПОЗДНЯКОВА, Наталія ГОРДІЄНКО, Наталія СЕРГАТА Моделі надання спеціальних освітніх послуг для осіб із особливими освітніми потребами	12
• Лілія ТИЩЕНКО Гуманістичний підхід до організації освітнього процесу в інклюзивному навчанні	17
• Ольга ХОМ'ЯК, Мар'яна ЗОРІВЧАК Формування соціальної компетентності молодших школярів з особливими освітніми потребами у новій українській школі засобами групового навчання	23
• Ольга ХОМ'ЯК, Яна КУБИНЕЦЬ Формування соціальної компетентності молодших школярів з особливими освітніми потребами у новій українській школі засобами проектної діяльності	26
• Маргарита ШКАБАРІНА Безбар'єрний простір в освіті в умовах воєнного стану	30
• Лариса ЯЦЕНЮК Шляхи подолання навчальних бар'єрів у дітей із розладами аутистичного спектра	33

МОДЕЛІ НАДАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ДЛЯ ОСІБ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Ірина СОКОЛОВСЬКА,

*кандидат медичних наук,
доцент кафедри фізкультури і спорту
Хортицької національної академії*

Валентина НЕЧИПОРЕНКО,

*доктор педагогічних наук, професор,
ректор Хортицької національної академії*

Олена ПОЗДНЯКОВА,

*доктор педагогічних наук, професор,
перший проректор
Хортицької національної академії*

Наталія ГОРДІЄНКО,

*доктор соціологічних наук, професор,
проректор із наукової та інноваційної діяльності
Хортицької національної академії*

Наталія СЕРГАТА

*кандидат наук із фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри фізкультури і спорту
Хортицької національної академії*

Нині суспільство ставить перед освітніми установами такі глобальні завдання, як високий рівень та широкий спектр освітніх послуг, і основне – доступність освіти для всіх категорій дитячого населення. Виконання цих завдань можливе за умови створення в освітніх закладах комфортного освітнього середовища, в якому навчальні процеси протікають у найбільш сприятливих для учнів умовах.

Інклюзія – це одна з останніх стратегій спеціальної освіти. Інклюзія означає повне залучення дитини з особливими освітніми потребами в життя школи. Сенс інклюзії в тому, щоб повністю залучити дитину з особливими освітніми потребами в життя класу. В ідеалі інклюзивний клас повинен об'єднувати кілька груп дітей з особливими освітніми потребами, щоб такі діти мали змогу спілкуватися. Також інклюзія – це процес, який має на меті брати до

уваги та задовольняти різноманітні потреби учнів завдяки розширенню участі у навчанні, культурному та суспільному житті та зменшенню кількості тих, хто виключений із процесу освіти, або тих, хто охоплений освітнім процесом, але не включений до нього.

Аналіз упровадження інклюзивної освіти у світовій практиці показує, що існують дві організаційно-адміністративні моделі цього процесу – «поглинання» та «співіснування». Зокрема, більш прийнятною є друга модель, яка не спотворює ключові поняття інтеграції.

Процес інклюзії може бути стихійним, оскільки йдеться про якість життєдіяльності кожної людини. Обмеження життєдіяльності людей з обмеженими можливостями здоров'я ставить їх у не вигідне становище порівняно зі здоровими, погіршує якість життя, тобто призводить до соціальної дезадаптації.

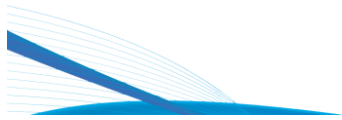
Вимірювачами соціальної недостатності є так звані критерії «виживання». Експертами ВООЗ виділено шість ключових критеріїв «виживання»:

- 1) орієнтація у навколишньому світі;
- 2) фізична незалежність;
- 3) мобільність;
- 4) спілкування (соціальна інтеграція);
- 5) заняття;
- 6) економічна незалежність.

Представлені вище критеріїв підтверджують необхідність створення спеціальних умов для навчання, виховання, реабілітації осіб з обмеженими можливостями здоров'я в закладах загальної середньої освіти. Недостатність, неможливість своєчасної допомоги, підтримки знижують якість навчання.

Якість освіти, за визначенням А. Каца, – це сукупність властивостей освіти, що зумовлюють його здатність задовольняти певні потреби громадянина, суспільства, держави відповідно до призначення.

Інклюзія ґрунтується на ідеях єдиного освітнього простору для гетерогенної групи, де є різні освітні маршрути для тих чи інших учасників.

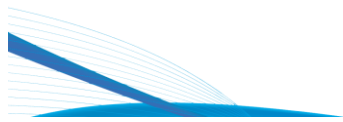
Інклюзивна освіта прагне розвинути методологію, спрямовану на дітей і визнає, що це – індивідууми з різними потребами у навчанні.

Інклюзивна освіта намагається розробити підхід до викладання та навчання, який буде гнучкішим для задоволення різних потреб у навчанні. Якщо викладання та навчання стануть ефективнішими внаслідок змін, які впроваджує інклюзивна освіта, тоді виграють усі діти, тобто не лише діти з особливими освітніми потребами.

Серед завдань інклюзивної освіти дітей з відхиленнями в розвитку в закладах загальної середньої освіти варто виокремити такі:

- створення єдиного освітнього середовища для дітей, які мають різні стартові можливості;
- розвиток потенційних можливостей дітей з особливостями психофізичного розвитку в спільній діяльності зі здоровими однолітками;
- організація системи ефективного психолого-педагогічного супроводу процесу інклюзивної освіти через взаємодію діагностико-консультативного, корекційно-розвивального, лікувально-профілактичного, соціально-трудового напрямів діяльності;
- освоєння дітьми загальноосвітніх програм відповідно до державного освітнього стандарту;
- корекція порушених процесів та функцій, недоліків емоційного та особистісного розвитку;
- формування в усіх учасників освітнього процесу адекватного ставлення до проблем осіб з обмеженими можливостями;
- охорона та зміцнення фізичного, нервово-психічного здоров'я дітей;
- надання консультативної допомоги сім'ям, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, включення в процес навчання;
- успішна соціалізація учнів, вихованців

В інклюзивній освіті низка об'єктивних та суб'єктивних труднощів, зокрема основні з них:

1. Недостатньо уваги приділяється адаптації простору навчання, створенню доступного всім дітям з особливими освітніми потребами.

2. Є серйозна проблема поєднання темпів викладання та обсягу знань, доступних дітям з особливими освітніми потребами та дітям здоровим.

3. Відсутній спеціальний медичний супровід у навчальному закладі.

4. Вкрай неефективними є програми з працевлаштування випускників з обмеженими можливостями.

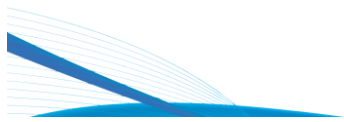
5. Необхідна підготовка та підвищення кваліфікації педагогів, які беруть участь в інклюзивній освіті.

Основна мета освітньої установи – створення системи інклюзивної освіти, системи програмно-методичного, нормативного та інформаційного забезпечення процесів навчання, корекції, компенсації та реабілітації, розвиток різних форм альтернативного навчання, комплексного супроводу всіх учнів, забезпечення психологічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу .

Зміст освітнього процесу в інклюзивних класах визначається програмами для загальноосвітніх класів, типовим базисним навчальним планом, річним календарним графіком та розкладом занять, що розробляються та затверджуються освітніми установами самостійно, а також індивідуальним навчальним планом для дитини з обмеженими можливостями здоров'я.

Очікуваний результат змістовної галузі освіти дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі укладено в низці критеріїв:

- що дитина повинна знати та вміти на даному ступені освіти;
- що з отриманих знань та умінь дитина може і повинна застосовувати на практиці;
- наскільки активно, вільно та творчо дитина застосовує отримані знання та вміння;
- засвоєння розділів освітньої програми;
- ступінь оснащеності знаннями, вміннями, навичками;
- аналіз поведінки та динаміки її розвитку у повсякденному житті;
- індивідуальний профіль розвитку життєвої компетенції.

Інклюзивне освітнє середовище реалізує забезпечення рівного доступу до здобуття освіти та створення необхідних умов для досягнення адаптації всіма без винятку дітьми незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, психічних та фізичних можливостей, особливостей розвитку.

Доцільним є створення такого освітнього середовища, яке забезпечує процеси гуманізації освіти, що створює умови, які максимально сприяють саморозвитку кожної дитини.

Основними учасниками освітніх відносин є освітяни, діти та їхні батьки. Зокрема, для учнів освіта є тією сходинкою, що дозволяє їм у системі середнього чи вищого професійного навчання реалізовувати власні мрії, задовольняти амбіції. Крім того, сприятливе освітнє середовище сприяє особистісному зростанню; формуванню міжособистісних відносин із дорослими, однолітками; збереженню здоров'я (фізичного, психічного, соціального).

Для батьків основними є умови перебування дитини в молодшому шкільному віці в закладі освіти, що забезпечують комфорт, збереження здоров'я, облік індивідуальних особливостей. У старших класах на перший план виступає навчання, передусім предметне, що сприяє подальшому професійному самовизначенню. Педагоги здебільшого є трансляторами перерахованих вище запитів. Але і для них основними стають створення умов для якісної освіти, позитивна взаємодія із сім'ями учнів, організація якісного навчання та виховання. Для педагога в підтримці якості викладання, крім запиту батьків та дітей, важливим є соціальне замовлення, що потребує соціальної адаптації, забезпечує прищеплення культурно-історичних цінностей, дає можливість адекватно жити в суспільстві, приймаючи його закони, традиції, норми.